

- 3) har været aktivt engageret her i landet uden afbrydelse i mindst 1 år i organiseret modstandsarbejde, der har medført særlig hård fysisk eller psykisk belastning, eller
- 4) efter mindst 6 måneders aktiv deltagelse i organiseret modstandsarbejde her i landet har været interneret i tyske fængsler eller lejre i Danmark og herunder har været udsat for usædvanlig hårde psykiske belastninger.

Ad 1. Det er ikke fundet rimeligt at stille krav med hensyn til varigheden og belastningen i det enkelte tilfælde. Dels må deportationen til tyske koncentrationslejre og tyske tugthuse efter gældende viden derom i alle tilfælde anses for en usædvanlig hård belastning, fysisk og psykisk, dels har gruppeundersøgelser af de overlevende gennem efterkrigsårene vist, at deportationens varighed som sådan blev af relativt ringe betydning for deportationens umiddelbare virkninger, målt ved dødelighed og vægttab, og af tilsvarende relativt ringe betydning for den siden hjemkomsten faktisk konstaterede invaliditet.

Ad 3. Herunder falder sådanne langtidsillegale, fortrinsvis eftersøgte, der har været underkastet usædvanlig hård belastning under illegaliteten. Som eksempler på de forhold, som kan kvalificere til medtagelse under den heromhandlede gruppe, kan nævnes deltagelse i

- a) stikkerlikvidationer,
- b) sabotageaktioner forbundet med betydelig risiko,
- c) modtagning og transport af allierede agenter, våben og andet krigsmateriel fra det allierede udland eller Sverige,
- d) radiosendetjeneste,
- e) efterretningstjeneste af særlig farlig karakter i det fjendtlige udland eller i Danmark.

Til dokumentation af de helbredsforringende og invaliderende følger af selve det illegale arbejdes fysiske og sjælelige belastning findes ikke tilsvarende systematiske lægelige og sociologiske gruppeundersøgelser som for tidligere koncentrationslejr-fangers vedkommende.

Specielt med 2. verdenskrigs erfaringer som baggrund er det blevet lægeviden-

skabeligt accepteret, at den stress, som påføres individet under længere varende, ekstremt unormale og livstruende levevilkår, kun kan måles ved sine virkninger på individet i dets sociale relationer. Den individuelle tolerans over for disse typer af abnorm stress er varierende, men såvel praktisk-kliniske som eksperimentelle psykologiske erfaringer viser, at hvis belastningen øges tilstrækkeligt, og især hvis den er langvarig nok, så findes der for enhver en stresstærskel, som, hvis den overskrides, betyder et sammenbrud og hos nogle en varig desorganisation af de egenskaber, der betinger normal social tilpasning — altså en invaliderende helbredsdefekt.

Ad 4. Ophold i tyske fængsler og lejre her i landet kan ikke sidestilles med deportation, men fangenskab af denne art kan dog i ekstreme tilfælde være så belastende, at det er rimeligt at sætte også sent indtrædende invaliditet, der ikke åbenbart skyldes andre forhold, i forbindelse med fangenskabet. Som eksempler på de krævede usædvanlig hårde psykiske belastninger kan nævnes skinhenrettelser, stadig udskyden af egen henrettelse, henrettelse af pårørende eller nære venner.

Ændringsforslag nr. 2, for så vidt angår et nyt nr. 01, sikrer tillige, at enker efter de ovennævnte 4 persongrupper kan opnå efterladteerstatning efter den samme milde bevisregel, som foreslås at skulle gælde for den skadelidte selv.

For så vidt angår den del af ændringsforslag nr. 2, som vedrører et nyt nr. 02, er der tale om et redaktionelt ændringsforslag for at tydeliggøre, at direktoratets afgørelse, om en person skal henføres til den nye § 1 a, skal kunne indbringes for erstatningsrådet, hvor personer med særligt kendskab til besættelsestidens forhold er repræsenteret.

For at opnå efterladteerstatning efter de gældende regler kræves, at ægteskabet er indgået før tidspunktet for skadens eller sygdommens indtræden og inden krigens afslutning. Ved lovens ikrafttræden i 1945 var man ikke i stand til at forudse, at krigens fysiske og psykiske belastning kunne medføre en helbredsforringelse, der først lod sig konstatere mange år efter de skadevoldende begivenheder. Under disse særlige